

RIKTLINJER

VÅLD I NÄRA RELATION

2017-02-27

Innehållsförteckning

1.	Inledning	4
1.1	Definitioner	5
1.2	Avgränsning	6
1.3	Målgrupp	6
1.4	Lagstiftning och styrande dokument	6
1.4.1	Handböcker, föreskrifter och allmänna råd	7
2.	Organisation och funktioner	7
2.1	Organisation	7
2.1.1	Enhetschefer	7
2.1.2	Relationsvåldssamordnare	8
2.1.3	Mottagning inom respektive enhet	8
2.1.4	Utredare gällande vuxna	8
2.1.5	Utredare Barn och unga	8
2.1.6	Särskilt sakkunniga	8
2.1.7	Intern samverkansgrupp	9
2.2	Ansvarsfördelning	9
2.3	Intern samverkan	10
2.4	Extern samverkan och andra myndigheters ansvar	11
3.	Handläggning	12
3.1	Bemötande (att se, fråga och agera, utgångspunkter)	12
3.1.1	Fråga om våld	12
3.1.2	Bemötande och normaliseringsprocessen	13
3.2	Förhandsbedömning	14
3.3	Utredning	15
3.4	Riskbedömning och säkerhetsplanering	16
3.5	Anmälningsskyldighet och utredningsskyldighet (barn)	17
3.6	Uppföljning	18
3.7	Dokumentation	18
3.8	Hantering av skyddade personuppgifter	20
4.	Våldsutsatta	20
4.1	Särskilda sårbara grupper	20

4.1.1	Äldre personer.....	20
4.1.2	Personer med funktionsnedsättning.....	21
4.1.3	Personer med könsöverskridande identitet eller uttryck..	21
4.1.4	Hbt-personer.....	21
4.1.5	Nationella minoriteter.....	22
4.1.6	Kvinnor med utländsk bakgrund.....	22
4.1.7	Kvinnor med missbruks-och beroendeproblematik.....	22
4.1.8	Hedersrelaterat våld och förtryck.....	23
5.	Insatser.....	23
5.1	Våldsutsatta.....	24
5.1.1	Boende.....	24
5.1.2	Råd och stöd.....	25
5.1.3	Ekonomiskt bistånd.....	25
5.1.4	Kontaktperson.....	26
5.2	Våldsutövare.....	26
5.2.1	Boende.....	27

1. INLEDNING

Att vara utsatt för våld i en nära relation innebär en djup inverkan på psykisk och fysisk hälsa för den drabbade, både på kort och på lång sikt¹. Det är en kränkning av mänskliga rättigheter och våld i nära relation är en del i Sveriges åtaganden för en bättre folkhälsa på global nivå².

Kommuners verksamhet är en viktig del i arbetet med stöd till personer som varit utsatta för våld i nära relation. Av Socialtjänstlagen 5 kap. 11 §, s.k. brottsofferparagraf framgår att;

”Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsätts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden skall särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp de behöver.

Socialnämnden skall också beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp.”

Följande riktlinjer kring arbetet med våld i nära relation inom socialtjänsten på Ekerö syftar till att vara en anvisning för hur handlingsplanen kring våld i nära relation ska uppnås. Riktlinjerna kan ses som en handbok som ska ange ramarna för Socialtjänstens handlingsutrymme gällande våld i nära relation och berör främst frågor gällande ren verkställighet.³

Riktlinjerna är fastställda av Socialnämnden och riktar sig till socialsekreterare inom socialtjänsten på Ekerö. Riktlinjerna utgår från gällande lagstiftning samt föreskrifter från Socialstyrelsen.

---

¹ NCK. Medicinska och psykosociala konsekvenser av våld i nära relationer. <http://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/arnesguider/vald-i-nara-relationer/medicinska-och-psykosociala-konsekvenser-av-vald-i-nara-relationer/> (hämtad 2016-10-17)

² Socialstyrelsen. *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Artikelnummer 2015-4-4, 9

³ Region Gotland. Definition av begrepp.2013. <http://gotland.se/48595> (hämtad 2016-10-17)

1.1 Definitioner

"Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något den vill"-Per Isdal ATV

WHO definierar våld utifrån fyra olika våldstyper; fysiskt, psykiskt och sexuellt våld samt försummelse. Utöver dessa fyra våldstyper kan det även förekomma ekonomiskt och materiellt våld. Ofta består våldet av en kombination av olika handlingar. Här är exempel på hur våldet kan ta sig uttryck:

- *Fysiskt våld:* att förövaren t ex biter, river, drar i håret, bränner, skakar eller knuffar. Det kan även innefatta örfilar, knytnävsslag, slag med tillhyggen, knivstick, sparkar och stryptag.
- *Psykiskt våld:* t ex hot, tvång, trakasserier, glåpord och förlöjligande. Det kan även innefatta att den våldsutsatta utsätts för kontroll och social isolering.
- *Sexuellt våld:* olika former av sexuellt påtvingade handlingar som t ex att tvinga den utsatta att titta på pornografi, samlag utan samtycke, könsstympning, sexuella trakasserier och att använda ett sexuellt kränkande språk
- *Försummelse:* att den utsatta t ex inte får behövlig hjälp med mat, medicin eller hygien eller att den utsatta förvägras hjälp med att komma ur sängen eller får för lite, för mycket eller felaktig medicin.
- *Ekonomiskt våld:* att våldsutövaren t ex kontrollerar och vägrar den utsatta att ha insyn i ekonomin
- *Materiellt våld:* t ex förstörelse eller stöld av den utsattas personliga tillhörigheter, bohag, värdesaker etc.⁴

Nära relation: Enligt NCK:s kunskapsbank innebär en "nära relation" att den utsatta har en nära och förtroendefull relation till förövaren. Det finns ofta starka emotionella band till förövaren vilket försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott. De skriver vidare att våldet kan förekomma mellan närstående i såväl heterosexuella som samkönade relationer samt inom syskon- och andra familje- och släktrelationer.⁵ . Bedömningen

---

⁴ Socialstyrelsen. *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer.* Artikelnummer 2015-4-4, 17

⁵ NCK. Våld i nära relationer.

<http://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/vald-i-nara-relationer/> (hämtad 2016-10-17)

gällande om det rör sig om våld i nära relation behöver göras utifrån familje- och levnadsförhållanden i det enskilda fallet⁶.

1.2 Avgränsning

Riktlinjerna avser våldsutsatta i nära relation och inte alla brottsoffer. De avser även endast händelser som skett i nutid. Målgruppen är främst våldsutsatta vuxna medan riktlinjer kring handläggning av barnärenden finns i form av *Riktlinjer för handläggning och dokumentation avseende barn och ungdom - Sektionen för familj, barn och ungdom*. Vissa delar såsom avsnittet kring skyddat boende kan vara användbara vid handläggning av t ex ärenden som berör trafficking.

1.3 Målgrupp

Riktlinjerna avser följande målgrupper:

- **Personer som utsätts för våld av närstående:** Män och kvinnor från 18 år oavsett könsidentitet eller sexuell preferens. Våldet kan ske både i parrelationer, före detta parrelationer och i andra familje- och släktrelationer
- **Personer under 18 år:** De under 18 år som har utsatts för våld eller andra övergrepp av sin partner eller som utsatts för hedersrelaterat våld
- **Personer som utövar våld mot närstående:** Avser män och kvinnor i alla åldrar i heterosexuella och samkönade relationer samt även inom andra familje- och släktrelationer.

1.4 Lagstiftning och styrande dokument

Socialnämndens ansvar för våld i nära relationer styrs främst av bestämmelser i socialtjänstlagen.

Följande paragrafer i socialtjänstlagen är relevanta:

- **5 kap. 11 §** den så kallade brottsofferparagrafen

---

⁶ Socialstyrelsen Meddelandeblad. *Socialnämndens ansvar för god kvalitet oavsett utförare av insatser- Socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld*. December 2009.

- **2 kap. 1§ och 2 a kap. 1§** Socialnämnden har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver.
- **2 a kap. 3§** Bosättningskommunens ansvar.
- **2 a kap. 8 § och 9 §** Ansökan om insatser i annan kommun.
- **3 kap. 1 §** Vissa uppgifter inom socialtjänsten, fastställer att socialnämnden ansvarar för att individuella inriktade insatser är anpassade till den enskildes behov samt samarbetar med såväl interna som externa samhällsorgan, organisationer m.fl.
- **3 kap. 3§** Socialtjänstens insatser ska vara av god kvalitet och uppgifterna skall utföras av personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.
- **4 kap. 1§** Rätten till bistånd.
- **5 kap. 1§** Särskilda bestämmelser för olika grupper, bl.a. ska Socialnämnden verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden.

1.4.1 Handböcker, föreskrifter och allmänna råd

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd:

- *Våld i nära relationer* (SOSFS 2014:4),
- *Ekonomiskt bistånd* (SOSFS 2013:1) samt,
- Handboken *Våld* som grundläggande verktyg i arbetet.

2. ORGANISATION OCH FUNKTIONER

2.1 Organisation

I följande avsnitt redovisas organisationen inom Socialkontoret.

2.1.1 Enhetschefer

Enhetschef är ansvarig för att se till att tjänsterna som arbetar specifikt med våld i nära relation inom respektive enhet blir tillsatta med lämplig personal när personal slutar. Enhetschefer styr även över att medarbetare som jobbar med våld i nära relation inom respektive enhet får utrymme till att utföra det som står i deras arbetsbeskrivning. Enhetscheferna har delegation för de ärenden som handläggs inom sin enhet.

2.1.2 Relationsvåldssamordnare

Relationsvåldssamordnaren arbetar med följande områden:

- Kartläggning av förekomsten av våld i nära relationer i kommunen och analys av om utbudet av insatser stämmer överens med behoven
- Intern samverkan
- Extern samverkan t ex med utförare
- Sökande av medel
- Ifyllande av enkäter
- Revidering och utveckling av rutiner och riktlinjer
- Introduktion för nyanställda
- Med i nätverk o s v
- Intern utbildning
- Sammankallande av intern samverkansgrupp
- Utveckling av insatser
- Information till kommunmedborgare.

2.1.3 Mottagning inom respektive enhet

Mottagningen inom respektive enhet tar emot nya ärenden och gör en första bedömning. Mottagningen behöver även vara beredd på att ta hand om akuta ärenden, särskilt när utredare inte är på plats.

2.1.4 Utredare gällande vuxna

Ansvar för att utreda, besluta om insatser samt följa upp ärenden som rör våld gällande vuxna ligger på vuxenenheten och enheten för äldre och personer med funktionsnedsättning. Inom respektive enhet ska det vara tydligt vem eller vilka som har detta uppdrag. Utredarna ska ha möjlighet att täcka upp för varandra (ha övergripande kunskap om varandras ärenden). Utredaren är även särskilt sakkunnig inom sitt område t ex om man arbetar med funktionsnedsatta är man även särskild sakkunnig gällande denna målgrupp.

2.1.5 Utredare Barn och unga

Ansvar för att utreda, besluta om insatser samt följa upp ärenden rörande barn under 18 år ligger på barn- och ungdomsenheten.

2.1.6 Särskilt sakkunniga

Inom varje enhet ska det finnas en eller flera särskilt sakkunniga. Varje särskilt sakkunnig är ansvarig för ett område som kan innebära särskild sårbarhet för den våldsutsatta. Vilket område personen ansvar för bestäms utifrån vilken funktion personen har i organisation enligt nedan:

- Arbetar med äldre- särskild kunskap om våld mot äldre personer
- Arbetar med funktionsnedsatta- särskild kunskap om våld mot funktionsnedsatta
- Arbetar med missbruk/socialpsykiatri- särskild kunskap om våld mot personer med missbruk
- Arbetar med försörjningsstöd- särskild kunskap om våld mot HBTQ-personer
- Arbetar inom Integrationsenheten- särskild kunskap om våld mot personer med utländsk bakgrund samt kring hedersrelaterat våld
- Arbetar inom familjeteamet- särskild kunskap om barn som bevittnat eller varit utsatt för våld

De särskild sakkunniga är ansvariga för att vara uppdaterad inom sitt område och bevaka gruppens rättigheter. De ska sprida information om området till resten av socialkontoret och fungera som ett bollplank i ärenden som berör det området.

2.1.7 Intern samverkansgrupp

Den interna samverkansgruppen består av mottagare, utredare och särskilt sakkunniga. Relationsvåldssamordnare är sammankallande och gruppen träffas regelbundet några gånger per termin. Varje möte ska ha ett tydligt tema och dagordning.

2.2 Ansvarsfördelning

Barn-och ungdomsenheten ansvarar för att utreda behoven utifrån våldsutsatthet eller utifrån att de har bevittnat våld i nära relation hos barn och ungdomar under 18 år.

Vuxnenheten ansvarar för att utreda behoven utifrån våldsutsatthet i en nära relation hos personer mellan 18 till 65 år som inte har insatser/rätt till insatser hos enheten för personer med funktionsnedsättning. Vuxnenheten har även ansvar för att, tillsammans med barn- och ungdomsenheten, utreda behoven hos personer under 18 år som är utsatta för hedersrelaterat våld samt de som är utsatta för våld eller andra övergrepp av en partner.

Enheten för äldre och personer med funktionsnedsättning ansvarar för att utreda behoven hos personer utsatta för våld i nära relation och som är över 65 år eller har insats/rätt till insatser inom funktionsnedsatta.

Integrationsenheten ska i de fall där den enskilde är aktuell för insatser vara delaktig i och bidra med kunskap och kompetens i det specifika ärendet.

2.3 Intern samverkan

Enligt föreskrift SOSFS 2014:4 Våld i nära relation ska Socialnämnden samverka internt för att samordna sina insatser så att de inte motverkar varandra. Samordningen ska hela tiden ske med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld och om insatser ges till flera i en familj ska samtliga insatser samordnas.⁷

Relationsvåldssamordnare är ansvarig för intern samverkan på en strukturell nivå. Detta innebär att relationsvåldssamordnaren har ansvar för att utveckla rutiner och arbetssätt och i samråd med den interna samverkansgruppen implementera detta i verksamheten. Beslut kring rutiner och arbetssätt tas av ledningsgruppen och berörda enhetschefer. I den interna samverkansgruppen diskuteras övergripande frågor som rör Våld i nära relation och samverkan kring dessa frågor.

Om den våldsutsatta är aktuell på flera enheter eller hos flera socialsekreterare samtidigt behöver insatserna samordnas om de inte sker gemensamt. Samordningen kan ta formen av flerpartsmöten för att hela situationen och behovet av stöd lättare ska kunna bedömas. Även hanteringen av den enskildes säkerhet kan behöva samordnas. Om flera i familjen har insatser behöver dessa samordnas tidsmässigt och innehållsmässigt t ex om barnen är i Trappan-samtal samtidigt som deras mamma har stödsamtal.⁸ Ifall det är flera enheter/socialsekreterare som är inblandade i ett ärende ska en intern samverkansplan göras, men endast om den enskilde samtycker till detta. Den enskilde ska i största möjliga mån vara med vid planeringen. Vid behov kan det behövas gemensam handledning och gemensamma utbildningar för att underlätta en samsyn kring ärendena. I samtliga ärenden där samverkan är aktuellt ska hänsyn tas till sekretesslagstiftning⁹.

---

⁷ SOSFS 2014:4. *Våld i nära relationer*.

⁸ Socialstyrelsen. *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Artikelnummer 2015-4-4, 55

⁹ *ibid*

2.4 Extern samverkan och andra myndigheters ansvar

Enligt föreskrift 2014:4 Våld i nära relationer¹⁰ ska Socialnämnden samverka externt med andra verksamheter, myndigheter och organisationer som berörs för att skapa förutsättningar för att samordna insatser från de olika aktörerna så att de inte motverkar varandra. Detta ska även göras om insatser ges till flera i familjen¹¹. Socialnämnden ska aktivt verka för att samverkan kommer till stånd i fråga om barn som far illa eller riskerar att fara. Samverkan ska ske tillsammans med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs.¹² I samtliga ärenden där individen har behov av insatser från både socialtjänsten och från hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med landstinget upprätta en Samordnad Individuell Plan (SIP). Ifall kommunen eller landstinget bedömer att planen behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda ska planen upprättas. Planen ska upprättas om den enskilde samtycker till det och om det är möjligt ska planen upprättas tillsammans med den enskilde. Av planen ska framgå vilka insatser som behövs, vilka insatser respektive huvudman ska svara för, vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller landstinget och vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen.¹³

I samtliga ärenden där samverkan är aktuellt ska hänsyn tas till sekretesslagstiftning. Samordningen ska hela tiden ske med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld.¹⁴

Socialtjänsten kan behöva samverka med en rad olika myndigheter och ideella föreningar utifrån den enskildes behov. Relationsvåldssamordnare ansvarar för extern samverkan på övergripande nivå medan ansvarig socialsekreterare ansvarar för extern samverkan i individuella ärenden.

---

¹⁰ SOSFS 2014:4. *Våld i nära relationer*.

¹¹ *ibid*

¹² SFS 2001:453. *Socialtjänstlagen*. 5 kap 1a§.

¹³ SFS 2001:453. *Socialtjänstlagen*. 2 kap 7§.

¹⁴ SOSFS 2014:4. *Våld i nära relationer*.

3. HANDLÄGGNING

3.1 Bemötande (att se, fråga och agera, utgångspunkter)

Våldsutsatta finns överallt i samhället och för att Socialtjänsten ska kunna erbjuda stöd och hjälp behöver våldsutsattheten först upptäckas. Det är därför viktigt att yrkesverksamma inom Socialtjänsten har kunskap om våld i nära relation samt vet när och hur man ska ställa frågor om våld.¹⁵

3.1.1 Fråga om våld

Att vilja se, vilja veta och att våga fråga är en förutsättning för kunna identifiera och hjälpa personer i svåra livssituationer. Genom att fråga om våld signalerar verksamheten att det inte är accepterat med våld och att det är ett ämne som socialtjänsten jobbar med. Många våldsutsatta berättar inte om sin situation självmant vilket kan bero på en osäkerhet på vad som är våld och vilka instanser i samhället som kan hjälpa dem eller som beror på att personen känner skuld och skam och har en rädsla för att inte bli trodda. När man ska ställa frågor om våld är det betydelsefullt hur och under vilka omständigheter frågan ställs.

Personen som frågar behöver anpassa formerna för samtalet utifrån klientens förutsättningar gällande t ex oro för att barnen ska bli omhändertagna eller oron över att inte bli trodd samt utifrån eventuella funktionsnedsättningar. Personalen behöver bekräfta allvaret i den våldsutsattas berättelse och erbjuda fler samtal utifrån att det kan vara svårt för klienten att berätta allt på en gång. I vissa fall kan den våldsutsatta redan vid första samtalet få information om olika handlingsalternativ och vilken stöd och hjälp som socialtjänsten kan hjälpa till med. Den våldsutsatta kan även behöva få information och hjälp till andra verksamheter/myndigheter.¹⁶

Om personen inte behärskar språket eller t ex har hörselnedsättning behöver tolk användas. Vid användning av tolk är det viktigt att personalen försäkras sig som att tolken är neutral i förhållande till den våldsutsatta och våldsutövaren. Barn ska aldrig vara tolkar. Den våldsutsatta behöver kunna lita på tolken. Vid användning av tolk kan samtalet ta längre tid och det kan ta längre tid att skapa tillit.¹⁷

Eftersom den våldsutsatta inte alltid definierar upplevelsena som våld eller att denne är våldsutsatt är det viktigt att använda konkreta ord som t ex knuffar och slag. Det är även betydelsefullt att använda uttryck som

---

¹⁵ Socialstyrelsen. *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Artikelnummer 2015-4-4, 32 ff

¹⁶ Ibid, 32 ff

¹⁷ Ibid, 32 ff

fokuserar på den våldsutsattas egen upplevelse t ex ”gjort dig illa”, ”blivit rädd”. Här är lite förslag på direkta frågor:

- Känner du dig trygg med din partner/hemma?
- Har något slagit, sparkat, skrämt eller gjort dig illa?
- Jag ser att du har ett blåmärke på armen, hur fick du det?¹⁸

3.1.2 Bemötande och normaliseringsprocessen

En viktig del i bemötandet är kunna lyssna och ta emot den våldsutsattas berättelse. Många våldsutsatta vittnar om att det var viktigt att första samtalet kändes bra. Vid bemötandet är det viktigt att vara respektfull, lyhörd och ha förståelse.¹⁹

I bemötandet av en våldsutsatt person är det viktigt att komma ihåg att våld är en envägshandling och inte något som både våldsutövare och våldsutsatta gör. I bemötandet och vid dokumentation är det därför betydelsefullt att tänka på språkets betydelse. För att inte ge en skev och till viss del värderande bild av hur våldet ser ut ska ord som ”partnervåld”, ”lägenhetsbråk”, ”äktenskapsproblem” och ”destruktiv relation” undvikas. Syftet ska vara att synliggöra det våld som våldsutövaren utsätter sin närstående för och inte lägga skuld och ansvar på den våldsutsatte.²⁰

I bemötandet av den våldsutsatta är det viktigt att vara medveten om våldets normaliseringsprocess. Processen leder till att våldet blir en normal del av vardagen och att våldet accepteras och försvaras. Normaliseringen av våldet sker både för våldsutövaren och den våldsutsatta. Våldsutövaren använder främst två kontrollmekanismer i normaliseringsprocessen. Kontrollmekanismen som består av en kontrollerad isolering från våldsutövaren sida innebär att den våldsutsatta får ett minskat livsutrymme genom att våldsutövaren på olika sätt begränsar den våldsutsattas kontakt med vänner och familj. I och med att den våldsutsattas livsutrymme minskas blir våldsutövaren roll i hens liv allt mer betydelsefull och våldsutövaren blir den person som hen främst relaterar sina upplevelser till. Den andra kontrollmekanismen som ingår i normaliseringsprocessen består i en växling mellan våld och värme från våldsutövarens sida. Detta leder till att den våldsutsatta blir känslomässigt beroende av våldsutövaren genom att våldsutövaren växlar mellan att å ena sidan visa aggressivitet och å andra sidan visa omtanke och vara kärleksfull.²¹

---

¹⁸ Ibid, 34

¹⁹ Ibid, 33

²⁰ Danderyds kommun. *Riktlinjer för handläggning av ärenden avseende vuxna som utsatts eller utövat våld i nära relationer*. Antagen av SN 160407, 10

²¹ Holmberg, Carin och Enander, Viveka. *Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Lund: Studentlitteratur AB, 2010, 15 ff

Vid intellektuell funktionsnedsättning eller utvecklingsstörning är det särskilt viktigt att tänka över kommunikationsvägar och att använda det kommunikationssätt som personen är van att använda och kan uttrycka sig med.²²

I bemötandet av våldsutövare är det viktigt att speciell kunskap om våldets mekanismer. Socialsekreteraren behöver visa respekt och empati samtidigt som denne behåller inställningen att våldutövaren är ansvarig för våldet, utan att hamna i en diskussion kring skuldfrågan. Det behöver tydliggöras hur konsekvenserna av våldet ser ut för den våldsutsatta, eventuella barn och våldsutövaren själv samtidigt som det behöver förmedlas tilltro till förändring. Det kan i bemötandet av våldsutövare vara viktigt att ha kunskap om Per Isdals (en av grundarna till Alternativ Till Våld) förklaringsmodeller till våld: Osynliggörande, normalisering, externalisering, förnekande, bagatellisering och minimalisering.²³

3.2 Förhandsbedömning

Vid kontakt med en våldsutsatt ska Socialtjänsten omgående göra en hot- och riskbedömning för att kunna ta ställning till om det finns ett omedelbart behov av skydd. Om den enskilde ansöker om hjälp eller om det på annat sätt framkommer att den enskilde är positiv till att få stöd eller hjälp ska en utredning inledas utan dröjsmål enligt 11 kap. 1 § första stycket Socialtjänstlagen. Utredningen är frivillig och ska inledas i samråd med den enskilde. Utredning gällande våld inleds separat från andra eventuella insatser inom socialtjänsten.²⁴

Om den enskilde inte vill ha kontakt med socialtjänsten och det inte finns några barn inblandade så ska mottagaren av informationen i största möjliga mån uppmuntra personen till att ta kontakt på nytt om det finns behov av att söka stöd. När kontakt inte leder till utredning ska detta dokumenteras och det ska framgå att utredning inte inleds, motivet till detta, datum samt beslutsfattare.²⁵

---

²² Orust kommun. *Våld i nära relationer. Rutiner för handikappomsorgen*. 2013-09-05, 8

²³ Stockholm stad. *Våld i nära relation. Riktlinjer för handläggning inom Stockholms stads socialtjänst*. Beslutande av KF 2014-03-14, 17

²⁴ Danderyds kommun. *Riktlinjer för handläggning av ärenden avseende vuxna som utsatts eller utövat våld i nära relationer*. Antagen av SN 160407, 10ff

²⁵ Ibid, 11

3.3 Utredning

I ärenden som berör våldsutsatta vuxna samt personer under 18 år som utsatts för våld av partner eller för hedersrelaterat våld bör följande delar finnas med i utredningen kring våld:

- behovet av stöd och hjälp akut
- våldets karaktär och omfattning
- våldets konsekvenser för den våldsutsatta
- hur den våldsutsatta hanterar sin situation
- hur den våldsutsattas nätverk ser ut
- om den våldsutsatta behöver stöd i sitt föräldraskap
- behovet av stöd och hjälp på både kort och lång sikt²⁶

Punkterna finns med i utredningsmallen. Grunden till utredningen är främst samtal med den våldsutsatta och som stöd används utredningsmallen som finns i Pulsen Combine (Våld mellan närstående) samt FREDA-beskrivning och FREDA-farlighetsbedömning. Våldet behöver inte vara polisanmält för att utredas inom Socialtjänsten. Vid akuta behov kan beslut fattas om insatser innan utredningen är färdigställd²⁷. Det finns ingen lagstadgad tid när utredningen ska vara avslutad men utgångsläget är att det ska ske skyndsamt. Den enskilde ska få möjlighet att ta del av den färdigställda utredningen²⁸.

Personer under 18 år kan utsättas för partnervåld på samma sätt som vuxna trots att de definitionsmässigt fortfarande är barn och de kan även utsättas för hedersrelaterat våld. Denna våldsutsatthet kan föra med sig behov av insatser som liknar behoven hos våldsutsatta vuxna och SOSFS 2014:4 Våld i nära relation kap 5 (Utredning av våldsutsatta vuxna och barn i vissa fall) är därför tillämpligt i de fallen samtidigt som en barnavårdsutredning sker.²⁹

Utredningsmallen och processen i Pulsen Combine kan användas i tillämpliga delar även för att utreda våldsutövare.

---

²⁶ Socialstyrelsen. *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Artikelnummer 2015-4-4, 72ff

²⁷ Ibid, 73

²⁸ Danderyds kommun. *Riktlinjer för handläggning av ärenden avseende vuxna som utsatts eller utövat våld i nära relationer*. Antagen av SN 160407, 12

²⁹ Socialstyrelsen. *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Artikelnummer 2015-4-4, 120

3.4 Riskbedömning och säkerhetsplanering

I alla utredningar gällande

1. Våldsutsatta vuxna,
2. De under 18 år och har utsatts för våld eller andra övergrepp av sin partner eller
3. De under 18 år och som utsatts för hedersrelaterat våld ska riskbedömning och säkerhetsplanering göras³⁰ av ansvarig socialsekreterare/mottagare. Socialsekreterare kan behöva samverka med polis gällande riskanalys. Riskanalys innebär att identifiera hot, göra en bedömning av risken att hotet kan realiseras och bedöma konsekvenserna av det³¹. Socialnämnden bör använda en standardiserad bedömningsmetod³² och inom Ekerö socialtjänst används FREDA-farlighetsbedömning (se manual FREDA). Vid användning av FREDA-farlighetsbedömning ska det framgå i utredning och dokumentation att denna har använts, när den gjordes och vad resultatet blev.

Förutom FREDA finns även SARA:SV (riskbedömning av partnervåld) och PATRIARK (riskbedömning vid hedersrelaterat våld) vilka brukar användas av Polisen. Båda kräver utbildning innan användning och ska helst föregås av intervjuer eller förhör med gärningsmannen, med offret och/eller närstående/vittnen. Med i bedömningen ska även tas tillgängliga handlingar och registerdata t ex från polisregistret ³³.

Riskbedömningen är en del av utredningen gällande behov och stöd. Det är viktigt att ha i åtanke att riskbedömningen inte ger en ”sann risk” utan är en kvalificerad uppskattning av risken för ytterligare våld. Riskbedömningsinstrumentet är ett komplement till en i övrigt kvalificerad utredning och ger inte en heltäckande bild.³⁴ Vid samverkan med polis kan riskanalysen se olika ut hos polisen och Socialtjänsten. Även om det kan vara svårt för socialsekreteraren att utreda och analysera graden av risk för hot och våld så kan bedömningen inte vara avhängig polisens riskanalys. Socialtjänsten behöver göra en sedvanlig bedömning och beakta de omständigheter som föreligger i varje enskilt fall. Bedömningen kan behövas göras vid flera tillfällen eftersom situationen hela tiden förändras. Säkerhetsplaneringen utgår från riskbedömningen och socialsekreteraren behöver då titta på vilka åtgärder som behöver vidtas för att minska personens sårbarhet och bedöma vilka insatser den enskilde kan behöva. Adekvata åtgärder utifrån riskbedömningen kan behöva ske i samverkan med polis och Skatteverket eftersom

---

³⁰ SOSFS 2014:4. *Våld i nära relationer*.

³¹ Socialstyrelsen. *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Artikelnummer 2015-4-4, 76 ff

³² SOSFS 2014:4. *Våld i nära relationer*.

³³ www.socialstyrelsen.se SARA:SV och PATRIARK(hämtad 161020)

³⁴ Socialstyrelsen. *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Artikelnummer 2015-4-4, 76 ff

Socialtjänsten inte har tillgång till alla skyddsåtgärder som dessa myndigheter har.³⁵

Särskilda frågeställningar kring säkerhet och risk kan uppstå vid ärenden där det förekommer hedersrelaterat våld t ex kan man behöva göra en säkerhetsplanering med den enskilde utan föräldrarnas vetskap eller att den enskilde behöver strategier för hur denne ska göra om det finns risk för tvångs gifte/könsstympning i ursprungslandet men oron är inte tillräckligt stor för att ett omhändertagande är möjligt.³⁶

3.5 Anmälningsskyldighet och utredningsskyldighet (barn)

Yrkesverksamma inom Socialtjänsten har en skyldighet att genast anmäla till Socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Yrkesverksamma inom socialtjänsten är skyldiga att lämna alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd. ³⁷ Med barn avses alla under 18 år.

Utgångspunkten för om en anmälan ska eller bör göras enligt 14 kap. 1 och 1 c §§ SoL är misstanken eller kännedomen om att barnet far illa. Detta innebär att anmälaren kan utgå från sina egna iakttagelser och sin egen bedömning om ett barn far illa eller riskerar att fara illa och behöver inte sätta sig in i om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Det är viktigt att komma ihåg att ansvaret för att utreda och avgöra allvaret i barnets situation ligger på Barn- och ungdomsenheten. Vid osäkerhet kring om orosanmälan ska göras eller inte kan ärendet diskuteras med Barn- och ungdomsenheten utan att barnens identitet avslöjas. Även andrahandsuppgifter kan leda till att en orosanmälan kan behöva göras. Det finns inget entydigt svar på om anonyma uppgifter ska anmälas utan det är fråga som kan behöva diskuteras med enheten för barn och ungdom utan att avslöja identitet. Även svårbedömda eller obestyrkta uppgifter ska däremot anmälas om de tyder på att ett barn behöver stöd och hjälp från socialtjänsten. Anmälan ska göras genast och inte förhandlas av någon "egen" utredning från anmälarens sida. Skyldigheten att anmäla är absolut och kan inte förhandlas bort tillsammans med föräldrarna eller barnet. Anmälan ska göras även om anmälan har gjorts av annan myndighet och även om utredning kring barnet redan har startats eller barnet redan har

---

³⁵ Socialstyrelsen. *Brottsoffer och deras närstående- socialtjänstens ansvar för att ge stöd och hjälp*. Artikelnummer 2012-3-22.

³⁶Länsstyrelsen i Stockholms län. *Riskbedömningar i ärenden med hedersrelaterat våld- Metodstöd för socialsekreterare*. Göteborg: Intellecta DocuSys AB, 2008.

³⁷ SFS 2001:453. *Socialtjänstlagen*. 14 kap 1§.

insatser från samhället. Den som har anmält har fortsatt skyldighet att anmäla om oro för barnet kvarstå och i de fallen görs en ny orosanmälan.³⁸

Orosanmälan görs snarast muntligen till mottagningen på Barn- och ungdomsenheten och följs av en skriftlig anmälan så snart det är möjligt. Hur mycket information som ska lämnas till föräldern/föräldrarna gällande att orosanmälan kring barn görs diskuteras med Barn- och ungdomsenheten innan information lämnas. Anmälaren journalför att anmälan har gjorts och utifrån vilka grunder. Om det bedöms vara lämpligt ska ett anmälningsmöte med klienten hållas. Om det finns risk att anmälaren blir hotad på grund av anmälan är ett alternativ att flera på arbetsplatsen gör en gemensam anmälan. Mall för orosanmälan finns på Ekot.

3.6 Uppföljning

Insatserna till våldsutsatta, barn som bevittnat våld och våldsutövare behöver systematiskt följas upp för att socialnämnden ska kunna analysera om insatserna leder till förbättringar för den enskilde.

Följande delar gällande uppföljning ska dokumenteras:

- Vilka åtgärder som har vidtagits för att följa upp att den beviljade insatsen utförs enligt nämndens beslut, gällande författningar, fastställda mål och planeringen som gjorts tillsammans med den enskilde.
- Även de åtgärder som sker enligt ovan fast hos utföraren av socialtjänstinsatser och inte av socialtjänsten
- Om behoven hos den enskilde ändras så att den beviljade insatsen inte längre är aktuell utifrån den enskildes behov
- Vilka åtgärder som gjorts för att anpassa insatsen till den enskildes behov
- När och av vilka skäl insatsen avslutas
- Nämndens bedömning av i vilken utsträckning målet eller målen med insatsen har uppnåtts.³⁹

3.7 Dokumentation

Enligt 11 kap. 5 § Socialtjänstlagen ska handläggningen som rör enskilda dokumenteras och av dokumentationen ska det bl. a framgå följande:

---

³⁸ Socialstyrelsen. *Anmäla oro för barn. Stöd för anmälningskyldiga och andra anmälare*. Artikelnummer: 2014-6-5

³⁹ Socialstyrelsen. *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Artikelnummer 2015-4-4, 125

- Beslut och åtgärder som vidtas i ärendet
- Faktiska omständigheter och händelser av betydelse
- Personens berättelse om händelseförloppet och eventuella skador (kan användas som stödbevisning)⁴⁰

Behovsbedömningen ska bl. a innehålla följande delar:

- ”hur den enskilde uppfattar sina behov
- Vilken bedömning som nämnden har gjort av den enskildes behov
- Vilka faktiska omständigheter och händelser av betydelse som ligger till grund för nämndens bedömning”⁴¹

Inför ett beslut i ett ärende ska ett beslutunderlag sammanställas vilket ska innehålla följande:

- ”Faktiska omständigheter, händelser av betydelse och bedömningar som ligger till grund för beslutet
- Vad ärendet gäller
- Vem eller vilka personer ärendet avser, och
- Vilka överväganden som ligger till grund för nämndens förslag”⁴²

Gäller beslutet en insats enligt socialtjänstlagen ska beslutsunderlaget även innehålla följande:

- ”den enskildes uppfattning om sina behov och hur dessa kan tillgodoses
- Den bedömning som har gjorts av den enskildes behov
- Hur utredningen har genomförts
- De bedömningar som har gjorts av den enskildes förmåga att själv tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt
- Vilka andra insatser som har övervägts tillsammans med den enskilde, och
- Målet eller målen för den insats som föreslås”⁴³

Uppdraget till utföraren ska dokumenteras och bl. a innehålla:

- Vilken bedömning nämnden har gjort av den enskildes behov
- Vad som ingår i uppdraget
- Vilket eller vilka mål som gäller för insatsen⁴⁴

---

⁴⁰ Danderyds kommun. *Riktlinjer för handläggning av ärenden avseende vuxna som utsatts eller utövat våld i nära relationer*. Antagen av SN 160407, 12

⁴¹ Socialstyrelsen. *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Artikelnummer 2015-4-4, 79

⁴² Ibid, 79

⁴³ Ibid, 79

⁴⁴ Ibid, 79

För mer information kring dokumentation se SOSFS 2014:5 och *Handläggning och dokumentation inom Socialtjänstlagen*.

3.8 Hantering av skyddade personuppgifter

Den administrera åtgärden att få skyddade personuppgifter kan få en rad olika konsekvenser för den enskilde i form av praktiska, sociala, ekonomiska och psykologiska. Det innebär stora begränsningar i aktiviteter och handlingsfrihet, särskilt när det gäller barn. Hänsyn till detta behöver därför tas när det gäller beslut om försörjningsstöd eftersom skyddade personuppgifter kan leda till extra kostnader gällande till exempel säkerhetsåtgärder och andra fördyrade levnadskostnader. Skyddade personuppgifter kan även påverka försörjningen eftersom det innebär en risk att lämna ut uppgifter till arbetsgivare eller utbildningsinrättning.⁴⁵

I combine markeras personer med sekretessmarkering med en röd markering. Det går då inte heller att registrera personuppgifter t ex telefonnummer och adress i den digitala akten.

4. VÅLDSUTSATTA

4.1 Särskilda sårbara grupper

Inom området våld i nära relation har vissa grupper av personer lyfts fram utifrån att de riskerar en särskild utsatthet. I arbetet med enskilda är det viktigt att inte fokusera på ”grupptillhörighet” utan utgå ifrån att olika faktorer kan påverka den våldsutsattas sårbarhet. Det är viktigt att hela tiden utgå från individens behov och förutsättningar. Nedan kommer de grupperna övergripande presenteras. Se även Särskilt sakkunniga under Organisation och funktioner.⁴⁶

4.1.1 Äldre personer

Äldre personer som utsätts för våld riskerar att bli en osynlig grupp på grund av samhällets syn på äldre. Äldre ses i många sammanhang som en homogen grupp vars gemensamma närmare är just åldern. Både äldre män och kvinnor utsätts för våld; i nära relationer, av grannar i särskilt

---

⁴⁵ Socialstyrelsen. *Brottsoffer och deras närstående- socialtjänstens ansvar för att ge stöd och hjälp*. Artikelnummer 2012-3-22.

⁴⁶ Ibid, 21ff

boende, av anställda inom vård och omsorg och deltagare i daglig verksamhet.⁴⁷

Äldre personer är ofta mer beroende av omgivningen, både från närstående och samhället, och detta beroende är en viktig riskfaktor vid våld i nära relation. Beroendet kan även leda till en ökad risk för upprepat våld och det gör det även svårare att ta sig ut ur en destruktiv relation. En annan riskfaktor är ansträngda vårdrelationer. Personer med demenssjukdom är särskilt sårbara och löper dubbelt så stor risk att utsättas för vanvård av personal och anhörigvårdare.⁴⁸

4.1.2 Personer med funktionsnedsättning

Liknande äldre personer riskerar personer med funktionsnedsättning att osynliggöras, men på grund av sin funktionsnedsättning istället för på grund av ålder. Detta sker dels på ett allmänt plan genom att personer med funktionsnedsatta betraktas som könlösa och icke-sexuella men även genom att utsattheten för brott bland personer med funktionsnedsättning betraktas som "missförhållanden" eller "brister" i vården och omsorgen. Våldsutsattheten bland personer med funktionsnedsättning är minst lika vanligt som bland personer generellt. Däremot brukar personer med intellektuella och psykiska funktionsnedsättningar nämnas som särskilt sårbara.⁴⁹

Personer med funktionsnedsättning är i många fall beroende av andra i sitt dagliga liv. De personer som hjälper och stödjer kan både upptäcka våld men även vara förövare. Personer med funktionsnedsättning löper en större risk för att bli utsatta för våld och upprepat våld utifrån beroendet av andra.⁵⁰

4.1.3 Personer med könsöverskridande identitet eller uttryck

Personer med könsöverskridande identitet, t ex transvestiter, intersexuella, personer som definierar sig bortom kön och inte inom könsidentitet kvinna eller man, kan samlas under paraplybegreppet transpersoner. På grund av sitt normbrytande könsuttryck är transpersoner en särskilt utsatt grupp. De normbrytande könsuttrycken kan användas mot dem i nära relationer och de riskerar att få utstå hatbrott och diskriminering.⁵¹

---

⁴⁷ Ibid, 21ff

⁴⁸ Ibid, 21ff

⁴⁹ Ibid, 21ff

⁵⁰ Ibid, 21ff

⁵¹ Ibid, 21ff

4.1.4 Hbtq-personer

På grund av den heterosexuella normen som finns i samhället osynliggörs eller bagatelliseras ofta våldet i samkönade relationer. Detta kan leda till att omgivningen har svårare att se, förstå och hantera våldet. Det finns forskning som indikerar att unga hbtq-personer är mer utsatta för våld inom familjen jämfört med heterosexuella unga.⁵²

Våldsmönstret i samkönade relationer ser i princip ut på samma sätt som i heterosexuella relationer men har även en del olikheter nämligen hur omgivningen uppfattar våldet, benägenheten hos den våldsutsatta att anmäla och söka hjälp samt bemötande hon eller han får påverkas av könstillhörigheten hos förövaren och den våldsutsatta.⁵³

4.1.5 Nationella minoriteter

Liknande de andra särskilt utsatta grupperna kan man se att problematiken med att omgivningen fokuserar på den våldsutsattas bakgrund snarare än våldet som personen utsatts för förekommer även vid bemötandet av personer från en nationell minoritet.⁵⁴

4.1.6 Kvinnor med utländsk bakgrund

Våldsutsatta kvinnor med en utländsk bakgrund är en heterogen grupp med olika sociala bakgrunder där de kan dela sina erfarenheter med andra våldsutsatta men aspekter av deras utsatthet kan även kopplas till deras bakgrund. Studier visar på att kvinnor med utländsk bakgrund utsätts för våld i större utsträckning än kvinnor som har minst en förälder som är född i Sverige. Detta kan bero på en mängd olika saker t ex lägre utbildning, utsatt ekonomisk situation, isolering, språksvårigheter, okunskap kring sina rättigheter, starkt beroende till våldsutövaren och begränsat socialt nätverk. Samtliga av dessa faktorer kan öka risken för att utsattas för våld.⁵⁵

Etnisk diskriminering kan påverka utländska kvinnor när de söker hjälp för sin våldsutsatthet och det finns en risk att kvinnan i första hand ses som representant för en kultur och i andra hand som individ.⁵⁶

4.1.7 Kvinnor med missbruks-och beroendeproblematik

Kvinnor med missbruk eller beroendeproblematik kan ha svårare än andra våldsutsatta att stöd och hjälp och kvinnorna beskriver hur både omgivningen och de själva kan ha attityden att de "får skylla sig själva" för våldet. Samtidigt befinner sig kvinnor med missbruk eller beroende många

---

⁵² Ibid, 21ff

⁵³ Ibid, 21ff

⁵⁴ Ibid, 21 ff

⁵⁵ Ibid, 21ff

⁵⁶ Ibid, 21 ff

gångar i livssituationer som ökar risken för våld. Omgivningen kan se våldet som en konsekvens av missbruket vilket kan leda till att våldet negligeras eller osynliggörs. Kvinnorna kan utsättas för våld, förutom av partner eller tidigare partner, av bekanta eller yrkesutövare som kvinnorna möter t ex poliser, väktare eller behandlingspersonal. Kvinnor med missbruk eller beroende kan ofta ha problem på flera livsområden som gör att hon behöver stöd och behandling eller vård t ex gällande psykisk och fysisk hälsa, svag ekonomi, arbetslöshet och osäker bostadssituation.

Det kan vara särskilt svårt för en kvinna med missbruk eller beroende att söka hjälp gällande sin våldsutsatthet. Det kan bero på bl. a rädsla: för att bli dåligt bemött, bli avvisad på grund av missbruket, att inte bli trodd, att missbruket ska avslöjas, att råka ut för repressalier om hon skvallrar och att bli sedd som en dålig förälder och därmed få sina barn omhändertagna.⁵⁷

4.1.8 Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck kännetecknas bl. a av att våldet utövas kollektivt, att kontrollen av kvinnor och flickors sexualitet är central samt att valet av partner inte är individens utan familjens eller ett större kollektivs angelägenhet. Eftersom våldet sker kollektivt innebär det att det kan vara flera förövare och att omgivningen sanktionerar eller driver på våldet. Förövarna kan vara män och kvinnor. Våldet kan ta sig olika uttryck t ex fysisk, psykiskt och sexuellt och röra sig om en rad olika handlingar, allt från vardagliga begränsningar gällande t ex klädval till livsval som utbildning och val av partner. Våldet kan även vara grovt och inkludera dödligt våld. Våldet kan rikta sig mot både kvinnor och män, flickor och pojkar. Hbt- personer kan vara särskilt utsatta.⁵⁸

5. INSATSER

I många fall vet inte personen vilka möjligheter till skydd och stöd som finns och personen kan därför behöva få information om detta. Syftet med insatserna är att våldet ska upphöra och att de ska bidra till att stärka den enskilde. Bedömningen av insats ska göras utifrån risknivå och stöd- och behandlingsnivå. Personens grad av motivation behöver också vägas in.⁵⁹

---

⁵⁷Ibid, 21ff

⁵⁸ Ibid, 21ff

⁵⁹ Stockholm stad. *Våld i nära relation. Riktlinjer för handläggning inom Stockholms stads socialtjänst*. Beslutande av KF 2014-03-14, 13

En viktig del i det förebyggande arbete och för att motverka att den våldsutsatta och eventuella barn inte utsätts för mer våld är att våldsutövaren för stöd i att bearbeta sin våldsproblematik.⁶⁰

Om insatsen utförs av någon annan än den som handlagt ärendet ska ett uppdrag skickas till den som utför insatsen. Utföraren ska sedan tillsammans med den enskilde mer i detalj beskriva hur insatsen ska genomföras i en genomförandeplan.⁶¹

5.1 Våldsutsatta

5.1.1 Boende

Socialkontoret ska erbjuda våldsutsatta och eventuellt medföljande barn lämpligt tillfälligt boendet om den som är utsatt inte själv kan ordna annan bostad eller om detta inte bedöms som säkert. Boendet ska motsvara det behov av skydd som framkommer i utredning och riskbedömning. Socialkontoret behöver beakta de särskilda behov som kan finnas för olika grupper t ex äldre och yngre personer, män, barn, kvinnor med missbruksproblematik, ungdomar utsatta för hedersrelaterat våld, personer med psykiska och fysiska funktionsnedsättningar, hbt-personer och personer med utländsk bakgrund⁶². Hotell eller liknande är i de flesta fall olämpligt utifrån dels säkerhetssynpunkt och dels utifrån att den typen av boenden inte är anpassade eller avsedda för vuxna och barn i kris⁶³.

5.1.1.1. Akutlägenhet

Målet med insatsen är att personen i ett *akut* läge skall få tillfälligt boende för att få möjlighet att själv ordna boendesituationen på annan sätt. Både kvinnor och män kan vara aktuella för boendet men övervägande måste göras i det enskilda fallet om det är lämpligt att personen bor i bostäderna utifrån vem/vilka som redan bor i bostäderna och om det finns andra hinder att personen bor i dessa lägenheter. Personer som varit utsatta för någon form av våld i nära relationer har förtur till bostäderna. Personer som har barn har förtur till bostäderna. Om anledning till placeringen är någon typ av våld i nära relationer så är de egna ekonomiska förutsättningarna inget hinder för placering, däremot skall hyra/egenavgift tas ut. Tidsgräns för boendet är i normalfallet 3 månader och förlängning kan endast komma i fråga i avvaktan inflytt i eget boende

---

⁶⁰ Ibid, 14

⁶¹ Ibid, 13

⁶² Socialstyrelsen. *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Artikelnummer 2015-4-4, 110

⁶³ Ibid, 111

och där kontrakt/avtal styrker detta. Personen skall samtidigt som handlingsplan upprättas få en lista på tips för att söka andra bostäder.

5.1.1.2. Skyddat boende

Socialnämnden ansvarar för att tillhandahålla skyddat boende för våldsutsatta. Skyddat boende definieras som: ”boendeinrättning som tillhandahåller platser för heldygnsvistelse avsedda för personer som behöver insatser i form av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp tillsammans med andra relevanta insatser”⁶⁴. Målgruppen för insatsen är vuxna utsatta för våld i en nära relation med eventuellt medföljande barn. Insatsen kan även vara aktuell i fall där en person under 18 år är utsatt för hedersrelaterat våld eller våld av en partner. Barn- och ungdomsenheten ska snarast informeras om medföljande barn i skyddat boende.⁶⁵ Det är viktigt att vuxnenhetens socialsekreterare och barn- och ungdomsenhetens socialsekreterare har ett nära samarbete.

Bedömningen ska bygga på en bedömning av den skyddsökandes behov, akut samt på kort och lång sikt och den skyddsökandes egna upplevelse av våldsutsattheten, av riskerna, ska tillmätas stor betydelse. Insatsen kan beviljas under pågående utredning vid akut behov och i ett första läge kan den skyddsökandes egna uppfattning av risker och farlighet användas som en första bedömning av risken för att senare kompletteras med en mer strukturerad bedömning.⁶⁶

De egna ekonomiska förutsättningarna är inget hinder för placering, däremot skall hyra/egenavgift tas ut. Socialsekreterare vid barn- och ungdomsenheten ska försäkra sig om att förskole- och skolsituationen löser sig på ett säkert sätt för medföljande barn på skyddat boende⁶⁷.

5.1.2 Råd och stöd

Våldsutsatta kan erbjudas följande:

- Enskilda stödsamtal där samtalen utgår från bland annat våldet och dess konsekvenser för att stödja den enskilde till att förstå sin situation och stärka och motivera den enskilde till ett liv utan våld. Samtalen syftar till att synliggöra våldet och tydliggöra var ansvaret ligger. Våldet ska sättas i ett sammanhang både på ett individuellt plan och i relation till samhällsstrukturen. Vid enskilda stödsamtal

---

⁶⁴ Socialstyrelsen. *Fristad från våld- en vägledning om skyddat boende*. Artikelnummer: 2013-9-2, 11

⁶⁵ Ibid, 13ff

⁶⁶ Ibid, 13ff

⁶⁷ Stockholm stad. *Våld i nära relation. Riktlinjer för handläggning inom Stockholms stads socialtjänst*. Beslutande av KF 2014-03-14, 14

- används samtalsmetoden motiverande samtal som har visat sig användbar vid ärenden där det förekommer våld.
- Samhällsinformation. Den enskilde behöver få bästa möjliga underlag för att kunna fatta ett beslut och kan därför behöva få information om rättigheter och skyldigheter utifrån den aktuella situationen. Den enskilde kan även behöva bli länkad till andra stödåtgärder.

5.1.3 Ekonomiskt bistånd

I arbetet med ekonomiskt bistånd är det viktigt att uppmärksamma det behov av hjälp som kan finnas i bidragshushållen i samband med våld i nära relation och i samband med hedersrelaterat våld. Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ska alltid behovsbedömningen kompletteras med en ekonomisk prövning, d.v.s. om kvinnan själv har inkomster eller tillgångar som kan tillgodose dennes ekonomiska behov. Att hänvisa till försörjningsskyldigheten är olämpligt i det akuta skedet. Den våldsutsatta och våldutövaren ska ha separat akter.

Våldsutsatta personer kan behöva söka om akut bistånd upprepade gånger och bedömning kring vilka krav som ska ställas behöver göras i varje enskilt fall men det kan finnas skäl till att i det akuta läget bortse från den gängse behovsbedömningen och istället göra en riskbedömning kring t ex ifall den enskilde kan få tillgång till handlingar och bankkort utan risk. Det kan även finnas anledning till att beräkna kostnader enligt riksnorm till högre nivå bland annat på grund av den våldsutsatta har högre kostnader på grund av våld i nära relation eller efter att ha varit utsatta för annat brott. För ytterligare information kring ekonomiskt bistånd till våldsutsatta se Socialstyrelsens handbok *Våld- handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*⁶⁸.

5.1.4 Kontaktperson

Kontaktperson kan vara en lämplig insats på längre sikt för att bryta isolering och beroende när det gäller t ex ungdomar som utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld samt kvinnor som är nyanlända till Sverige.⁶⁹

---

⁶⁸ Socialstyrelsen. *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Artikelnummer 2015-4-4, 105

⁶⁹ Stockholm stad. *Våld i nära relation. Riktlinjer för handläggning inom Stockholms stads socialtjänst*. Beslutande av KF 2014-03-14, 15

5.2 Våldsutövare

Arbetet med våldsutövare ingår i Socialnämndens helhetsansvar när det gäller våld mot kvinnor i nära relation. Insatser till våldsutövare eller personer som är riskzonen för att utöva våld är viktigt utifrån det förebyggande arbetet och för att motverka att våldsutsatta blir utsatta för mer våld eller att barn fortsätter bevittna våld. Det är viktigt att insatser till våldsutövare innefattar ett säkerhetsperspektiv när det gäller deras partner och barn.⁷⁰ Vid behov av insatser riktade mot våldsutövare köper socialtjänsten insatserna av externa aktörer.

---

⁷⁰ Socialstyrelsen. *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Artikelnummer 2015-4-4, 62

5.2.1 Boende

Istället för att den våldsutsatta och eventuella barn flyttar från det gemensamma boendet är ett alternativ att våldsutövaren flyttar. Ekerö socialtjänst ska i första hand undersöka detta alternativ och det kan då vara aktuellt med att bevilja någon form av tillfälligt boende till våldsutövaren i avvaktan på att personen kan ordna boende på egen hand. Samma krav ska ställas på våldsutövaren som andra som beviljas tillfälligt boende. En förutsättning för att det ska vara aktuellt att bevilja boende till våldsutövaren är att den våldsutsatta ska vilja bo kvar i det gemensamma boendet och att en bedömning görs från socialtjänstens sida gällande risken för ytterligare våld i fall den våldsutsatta bor kvar i boendet⁷¹.

---

⁷¹ Ibid, 62